

Maandag 22 januari 1917 – ochtendeditie

Nederlandse en Belgische kinderen.

Te Roosendaal zijn gisteren voor het Joodse huisvestingscomité te Leiden uit België 15 Nederlandse en Belgische kinderen aangekomen, die voor het grootste deel bij particulieren in den lande zijn ondergebracht.

Londen, 21 januari. Officieel: Wij zijn in de afgelopen nacht vijandelijke linies ten noorden van Nieuwkapelle binnengedrongen.

De vijandelijke artillerie was overdag in touw in het vak van leper.

Vrij België bevat een artikel van Julius Hoste Jr., getiteld Duitsland en de neutraliteit van België.

Alsof de Duitse regering, zo schrijft Hoste, er werkelijk de neiging toe had, maar door de verpletterende feiten zelf verhinderd werd de onschuld van België te erkennen, wordt er in de Duitse nota beweerd:

“De keizerlijke regering is niet in staat te erkennen, dat de Belgische regering steeds de plichten heeft in acht genomen, die de neutraliteit haar oplegt.”

Hoste wil de keizerlijke regering in deze aangelegenheid wat helpen. Hij zet eerst de mogelijkheid uiteen van de bewering, volgens welke België zelf (het document Ducarne-Barnardiston van 1906) ten bate van Engeland zijn neutraliteit geschonden zou hebben. Een tweede stuk van Ducarne van 1909, gevonden in het archief van de Belgische regering te Brussel, en door dr. Dirr in het jongste nummer van Der Belfried besproken als een nieuw schuldbewijs tegen België, geeft Hoste aanleiding tot deze vraag: Waarom is het in een tijdschrift, als

het ware bij toeval, en niet in een officieus Duits blad, dat van het nieuw document Ducarne wordt gewag gemaakt?

Hoste antwoordt:

Is het niet, omdat dit stuk, door Duitse handen opgedolven, het treffendste verweer is tegen de Duitse aantijgingen? Want hoe kan men nog beweren, dat de gesprekken in 1906 onder militairen gevoerd, de waarde zouden hebben van een verbintenis, die de regeringen op politiek gebied hebben aangegaan, terwijl de Belgische generaal, die in 1909 de Engelse officier te woord stond, er drie jaar later politieke denkbeelden op na houdt, die allesbehalve gunstig zijn voor Engeland?

Het document van 1909 bewijst ten overvloede, dat er in 1906 geen verbintenis bestond. België heeft er alle reden toe Dr. Durr wegens zijn onthulling dankbaar te zijn, en zo de "keizerlijke regering niet in staat is te erkennen, dat de Belgische regering steeds de plichten heeft in acht genomen, die de neutraliteit haar oplegt", dan kunnen wij haar slechts uitnodigen nog enige nasporingen te laten gebeuren in de Belgische ministeries.

Hoe meer documenten er te voorschijn komen, hoe duidelijker de onschuld en de eerlijkheid van België blijken.

In het laatste deel van zijn artikel spreekt Hoste over België na de oorlog:

Oneindig meer dan in 1830 bestaat thans de wil het land buiten de greep de houden van grote machtsgroeperingen. Onder Leopold I was men verplicht aan België de onzijdigheid op te leggen, en de eerste koning der Belgen had bij de aanvang van zijn regering veel bezwaren te bestrijden om zijn land in het teken der onzijdigheid te bewaren. Onder Albert de Gerechtigte, te midden van al de

beproevingen en al de gevaren, moet de volkswil sterk genoeg geworden zijn om na de oorlog een politiek van volkomen onafhankelijkheid mogelijk te maken, zelfbewust en alzijdig.

Zolang deze oorlog woedt, is het gebiedend, dat wij onze status als onzijdige natie bewaren, en wensten wij na de oorlog van elke voorgedij ontheven te worden, die aan anderen zou toelaten onder voorwendsel van bescherming of beveiliging in ons huis te dringen, dan kunnen wij een oplossing betrachten door een plechtige verklaring, die onze wil verkondigt om een politiek te voeren vrij van elke aanleuning bij grote mogendheden en die tevens van die mogendheden een verklaring uitlokt, zoals Zwitserland er een bekwaam in de akte van Parijs van 20 november 1815, waarin erkend werd, dat "l'indépendance de la Suisse de toute influence étrangère était conforme aux véritables intérêts de la politique européenne".

Dan kunnen wij handelen als Nederland, dat ondanks alle groeperingen, uit eigen vrije wil een zelfstandige, onzijdige politiek heeft gevoerd.

Nog een jaar geleden gold als een hersenschim het oorlogsdoel, dat leidende staatslieden thans verkondigen, namelijk het waarborgen van het bestaansrecht der kleine staten op grond van internationale schikkingen, die onder beschaafde naties de vrede kunnen handhaven.

Laten we hopen, dat die staatslieden rechtzinnig zijn, en hen op de weg van die rechtzinnigheid aanmoedigen.

Dan slechts zien wij tijden in het verschiep, die aan kleine staten, zoals België, zullen toelaten, buiten elke voorgedij om, zich in vrede en rust te ontwikkelen.

Een telegram uit Havre komt nog eens op gezag van de Belgische regering tegenspreken, dat België, naar Duitse bladen hebben gemeld, Engeland onderpand heeft moeten leveren om een lening te verkrijgen. De Engelse noch de Belgische regering heeft ooit een dergelijke overeenkomst in de zin gehad. Integendeel heeft de Engelse regering aan België haar onvoorwaardelijke steun beloofd om België bij het sluiten van de vrede het bezit van zijn koloniën onverkort te verzekeren.

Maandag 22 januari 1917 – avondeditie

Het doortochtrecht door België.

Berlijn, 22 januari. Het Engelse ministerie van buitenlandse zaken heeft op 19 januari de in de mededeling van de Duitse regering aan de onzijdige mogendheden voorkomende bewering, dat de Engelse regering in 1887 besloten was, zich tegen een aanspraak maken op een doortochtrecht door België niet te verzetten, volkomen ongegrond genoemd.

Tegenover deze logenstraffing van Engeland's opvatting van de onzijdigheid van België in 1887 en 1914 vermeldt de Norddeutsche Allgemeine Zeitung het feit dat de Standard in 1887, daarbij door Salisbury rechtstreeks geïnspireerd, schreef, dat iedereen moest inzien, dat de mogelijkheid en zelfs het gevaar bestond, dat Duitsland niet van zins was zich van een inval in Frankrijk door een hindernis te laten afhouden, die sedert de ondertekening van het garantietraktaat nopens de onzijdigheid van België ontstaan was.

Verder had Gladstone reeds in 1870 gezegd, dat hij de opvatting niet kon onderschrijven, dat het feit van het bestaan van een waarborg alleen elke borg verplichtte, dienovereenkomstig te handelen zonder

dat hij de bijzondere omstandigheden van de garantie in aanmerking nam.

De Norddeutsche zegt: De geschiedenis logenstraft Engeland, als het beweert, dat het, om zijn volkenrechtelijke verplichtingen jegens België na te komen, aan de oorlog deel heeft genomen.

Een objectieve Engelse staatkunde had duidelijk moeten inzien, dat in een, aan Duitsland door een overmachtige coalitie opgedrongen strijd om het bestaan, dat land het doortochtrecht door België nodig had, om te kunnen overwinnen. Ten aanzien van het, naar Engelse opvatting, al te sterk geworden Duitsland van 1914 had Engeland een ander antwoord bij de hand dan het Engeland van 1887. Noodzakelijk moet Duitsland hieruit de gevolgtrekking maken, dat een toestand die het Engeland onmogelijk maakt naar believen de onzijdigheid van België te erkennen en te steunen of te verloochenen, onhoudbaar is.

Duitsland moet zekerheid krijgen, dat België niet, gelijk tot dusver, een invalspoort blijft, welke de zelfzucht van Engeland, naar behoefte, naar het oosten of westen toe openen of sluiten kan.

Uit Luikerland.

Luik, 13 januari.

Ik schreef u en schrijf opnieuw, tot vervelens toe, over de economische toestand van ons volk, doch hoe meer ik er over uitweid, hoe meer ik mij verplicht voel om dat te doen.

Alsof nu het toeval dit juist wou ... Verleden zondag, na met vermoeide hersens een wandeling over Cointe's hoogten te hebben gedaan, waar men zo wonderlijk schilderachtig onze stad met haar Maas aan zijn voeten heeft liggen, bracht het kuieren mij, bij uitzondering in een van onze voornaamste cinema's.

Ge weet reeds hoe druk het daar telkens toe gaat en hoelang men te schilderen staat, duwt en worstelt om een zetelplaats te kunnen innemen. Nu was weer de zaal vol tot in de hanebalken.

De bestuurder, die me erg genegen is, sedert ik zijn instelling eervol in een van mijn brieven vermeld heb, kwam me groeten.

Vol, meneer, te vol, en dit loopt zo tweemaal per dag vol, alle dagen van de week.

Voor hoeveel toehoorders is hier plaats?

Ruim 500 kunnen hier onder dak.

Zouden die wel, met entreegeld en verteer, elk gemiddeld één frank uitgeven?

Meer, heel zeker meer, dit mag ik u verzekeren.

Mag ik het schrijven?

Het hindert ons volstrekt niet.

Zo ben ik dan aan het rekenen gegaan, omdat ik de aandrang tot het bestendig diep in mij bedenken van grote uitgaven, die hier worden gedaan niet langer weerstand kon bieden.

De vraag is: Hoeveel kan ons volk van Luik en omstreken nog besteden aan genotsuitgaven?

Ik veronderstel dat in elk van onze tien cinemazalen – het getal is groter verzekert men – die tweemaal per dag vollopen, gemiddeld 300 mensen komen, die elk gemiddeld één frank verteren. Dit maakt toch 60.000 frank per dag. Zowat 180.000 frank per week of 65.700.000 frank per jaar. (Hoe deze berekening gemaakt werd is mij

een raadsel. Als elk van de tien cinema's 2 vertoningen per dag geeft voor telkens 300 mensen, dan zien er 6000 mensen per dag een film, of 42.000 per week. Ze verteren dus 42.000 F per week of 2.184.000 frank per jaar in plaats van 65.700.000 F – JPDC).

Nemen we nu aan dat drie schouwburgzalen zes vertoningen per week uitvoeren en van 3000 toeschouwers 1 frank ontvangen. Dit maakt in het jaar 150.000 frank in ronde cijfers.

Samen verteert dus ons volk aan genot, in de cinema's en schouwburgen allen, 65.850.000 frank per jaar.

Zo die reusachtige som iemand overdreven mocht schijnen, dan verminderen we ze met één slag tot op de helft en schrijven, ver van logenstraffing te vrezen, de som van 32.925.000 frank op. Deze uitgave komt geheel uit de zak van nog arbeidende werklieden en van de kleine en de gewone burgerij. Wat zou dan wel de grote burgerij nog beschikbaar hebben zo haar voorraad maar los kon komen om haar geliefkoosd vermaak te betalen, zo niet te Oostende, dan toch hier in de naaste buurt, te Esneux, te Tilff, te Spa of elders in schitterende feesten of hollende jachten door onze mooie berglanden?

Zo echter hebben we nog hierboven al het genotsgeld niet geteld. We hebben geen rekening gehouden met de honderden, die geregeld elke dag om hun pintjes gaan en kaart of biljart spelen. We hebben de honderdduizend rokers niet in stoet, met pijp of sigaar in de mond, door de straten laten gaan. We gewaagden niet eens van de hoge uitgaven voor schoeisel, kledij, suiker- en ander lekkergoed.

Onze tien-centiem-sigaren, die een gewoon burger best kon oppaffen voor de oorlog, bestaan enkel nog in de verbeelding. Die man moet thans 25 centiem betalen voor een sigaar, zagezegd van

dezelfde fijnheid of grofheid, twee hier zinverwante woorden. Wie zijn rang van vroeger in de hier zo betitelde fijne sigaren wil ophouden, moet 30, 50, 60 centiemen betalen. Want ik heb ze gerookt, één – let op, één – van zestig en de Jan gaf me zijn woord van eerlijk diener, dat zo'n kistje nog vrij spoedig leegloopt. Het behoorde voor de oorlog tot de voorrechten van onze grote financiers en der directeurs van onze metaalwerkhuizen.

Of de rijkste dameskleren en andere fijne dingetjes tot het museum van de opschik weggaan? Ik kan enkel met zekerheid zeggen dat binnen de kerstdagen vorstelijke gewaden, zoals men er maar te Oostende kon zien, op de grootste Kursaalfeesten, werden tentoongesteld, naast ander goed, dat, voor wat prijs en nieuwigheid betreft, waarachtig niet van de poes was. Dus ...

Ik heb onlangs de eer gehad een lieve dorpsjuffrouw thuis te krijgen, niet al te best met Luik bekend en me zeer aan het hart liggend. Ze moest maar eenvoudig een kleed kopen, doch ze ging naar huis met 500 frank minder op zak, en bij het kleed schoeisel van eerste rang en hoogste duurte, plus meer dan één schrijn juwelen erbij. Verheugd, lekker tevreden dat ze was!

Ik kom nog terug, riep ze me toe, wanneer ze reeds in de tram naar Ans zat.

“Ik geloof, dacht ik, doch wie zou het durven uitspreken? dat ons nichtje wezenlijk blij is van wat teveel geld ontlast te zijn. “Als zij, bewonen honderd het dorp, in deze oorlogstijd.

Van schoeisel gesproken. Naar hun prijs te oordelen, zou men gaan wanen dat iedereen hier, zo niet barrevoets, dan toch op klompen moet lopen en misschien bureeloversten van het stadhuis of het provinciaal bestuur, naast leraars en onderwijzers geen schoenen

meer aan de voeten hebben. Alweer dwaling. Zij, die op klompen lopen, behoren tot de zeldzame zeldzamen. Om de schoenen nood te voorkomen heeft het schoenmakers- of ander vernuft tot beschikbaarheid van het volk gesteld: 1° een omslagje met aanpassende leren schijfjes, onder de zolen te nagelen, om deze eeuwig te laten duren; 2° beukenhouten passend gevormde plaatjes, zo gezaagd dat alles, wat ook al in een omslag aangeboden, zolen en hakken geheel bedekt, zo ze maar even met een pinnetje kunnen worden vastgezet. Die beide boeltjes kosten, het is zo goed als kosteloos, 65 centiemen. Men zou zeggen, daar vallen de mensen op als hongerige wolven op een lam. Neen hoor. Het is wat vreemd. Men mocht het maar eens merken. Wat zou men wel denken, mij zo te zien lopen?

Nog niemand heb ik gezien met die houten zolen, doch wanneer ik ze onlangs zag voorliggen en ze op staande voet ging weggopen, zegde me de man achter de toog:

“Excellent, monsieur, mon fils porte cela pendant trois mois et c’est un voyou, je vous l’assure”. De man heeft me niet verschalkt. De houtjes zijn op hun plaats. En ja, de mensen, die ze niet kopen, de moeders, die ze niet willen voor hun jongens, kopen lekkergoed. Elke dag ga ik viermaal voorbij een suikergoedmaker. Dit laatste woord is het beste, wat ik vind voor die man. Want er is geen suiker meer in onze wereld buiten dit dat ons de voedingsvoorziening elke maand bezorgt. Welnu, viermaal ga ik voorbij, telkens is in het winkeltje de toogruit opgehaald. Telkens is een klein machientje bezig. Men zou wanen het werk van een naaimachine. Het suikergoed regent er uit met hazelnootdikke druppels. Handen van buiten steken naar binnen en grijpen, grijpen zonder ophouden. Daarom is de toogruit op. De menigte moet op de stoep blijven; binnen kan ze niet staan.

Er is officieel zo min meel als suiker. Daar er echter geld is om prachtmeel te betalen, is er toch meel en kan men wafels zien liggen. Gij en ik gaan schouderophalend voorbij, niet om te spotten met de wafel, doch omdat dit thans zo nutteloos licht en weinig vullend ding één frank kost. Kom nu even over een half uur terug. Geen enkele wafel is nog zichtbaar.

Nu heb ik u toch wel een halve wereld mensen voorgesteld, die leven in overvloed. Ik druk op het woord. Zijn er onder hen, die de hand om hulp uitsteken of klagen over gebrek, zo zijn ze beslist noch onderstand, noch medelijden waard en kan men ze gerust weggagen met de woorden van Lafontaine's mier tegen de krekkel. "Vous chantiez, eh bien, dansez maintenant".

Er is hier geld in overvloed. Het roert, en dit is goed ook. Voor velen bezorgt het leven, onder vorm van loon. Huurders en verhuurders, vaders en moeders, ambachtslieden van alle aard, schilders, kunstenaars, toneelspelers, kelners, allen misschien in nood verkerend zonder die vreugde en die uitgave van hoger uitgedijferde miljoenen, zijn thans gered en tot last van niemand.

Zeker ontbeert ons volk veel wat het niet betalen of wat het niet bekomen kan, doch zo ik terugdenk aan de arme mensen van voor een halve eeuw, hier te lande, dan zijn er geen, vandaag, tot dit peil gedaald. Toen werd er blijvend gesteund. Nu zullen de behoeftigen het ook blijven zo lang hun nood duurt.

Een volk dat nog miljoenen aan vermaak kan besteden, is geen volk dat arm is, geen volk dat ontmoedigd is. Of we gelijk hebben, zal men na de oorlog zien, wanneer België moet hersteld worden en het geld van die thans overvloed hebben, zal stromen naar hen, die nu te weinig genieten, naar de arbeider, om het even van welke aard, van welk ambacht ook, om wie de werkgevers zullen twisten.